

το ημερολόγιο των επικονιαστών

2026

Ένα ημερολόγιο γεμάτο ζωή

Οι επικονιαστές, τα έντομα που μεταφέρουν γύρη από άνθος σε άνθος, μέλισσες, μύγες, σκαθάρια και πεταλούδες, είναι ζωή! Ζωή της φύσης, ζωή δική μας! Χάρη σ' αυτούς χαιρόμαστε τα υπέροχα τοπία που ανθοφορούν ξανά και ξανά, την τεράστια ποικιλία από φυτά και ζώα που ζωντανεύουν τους οικοτόπους, την παραγωγή τροφής που είναι απαραίτητη για τα ζώα και εμάς τους ίδιους. Κοντολογίς, οι άνθρωποι εξαρτόμαστε απολύτως από τους επικονιαστές, όχι απλώς για την επιβίωσή μας, αλλά και για την απόλαυση της ζωής!

Η Ελλάδα, και ιδιαίτερα η Λέσβος, αποτελούν παραδείσους επικονιαστών, ιδιαίτερα άγριων μελισσών. Η χώρα μας, παρά τη σχετικά περιορισμένη της έκταση, είναι η πλουσιότερη από όλες τις χώρες της Ευρώπης σε αριθμό ειδών αγριομελισσών (1187 είδη). Από αυτά, περισσότερα από τα μισά απαντούν στη Λέσβο.

Τις τελευταίες δεκαετίες οι φυσικές περιοχές έχουν μειωθεί σημαντικά και οι δραστηριότητες του ανθρώπου έχουν επηρεάσει αρνητικά τους πληθυσμούς και τα είδη των επικονιαστών. Το φαινόμενο αυτό, γνωστό ως «επικονιαστική κρίση», είναι αποτέλεσμα κακών πρακτικών που μειώνουν τους χώρους φωλιάσματος και την τροφή των επικονιαστών, δηλαδή την ποικιλία και το πλήθος των λουλουδιών που παρέχουν νέκταρ και γύρη. Τέτοιες κακές πρακτικές είναι η υπερβολική χρήση εντομοκτόνων και άλλων φυτοφαρμάκων, η καλλιέργεια φυτών –ακόμη και καλλωπιστικών– που δεν προσφέρουν νέκταρ, η καταστροφή των ανθοφόρων λιβαδιών. Ως αποτέλεσμα, οι πληθυσμοί των επικονιαστών μειώνονται, και

μακροπρόθεσμα είναι δυνατόν κάποια είδη να εξαφανιστούν.

Απέναντι στη λαίλαπα της επικονιαστικής κρίσης μπορούμε να αντισταθούμε με πολλούς τρόπους. Βασικά, με συμμόρφωση στις επιστημονικές υποδείξεις, στους κανόνες και νόμους, κάτι που αφορά ιδιαίτερα τους αγρότες, κηπουρούς και άλλους διαχειριστές γης. Πάντως, η σωστή ενημέρωση για τους επικονιαστές και ειδικά για τις μέλισσες, θα πρέπει να αφορά όλους τους πολίτες, τόσο στο αγροτικό, όσο και στο αστικό περιβάλλον. Τα έντομα αυτά, που συχνά θεωρούμε «σιχαμερά», «τσιμπούν» μόνον αν ενοχληθούν και είναι εκείνα χάρη στα οποία το λουλούδι της μηλιάς θα γίνει μήλο! Αξίζει, λοιπόν, να συμφιλιωθούμε με αυτά, για το δικό μας καλό!

Το ημερολόγιο αυτό είναι αποτέλεσμα της ασχολίας των παιδιών του 9^{ου} Δημοτικού Σχολείου Μυτιλήνης με τους επικονιαστές, που με τη βοήθεια των δασκάλων τους, ιδιαίτερα της δασκάλας καλλιτεχνικών, μετέτρεψαν τη γνώση που απέκτησαν σε καλλιτεχνική έκφραση. Ελπίζω και σε διαρκές ενδιαφέρον για τους επικονιαστές!

Το πρωτοποριακό για την Ελλάδα «Ημερολόγιο των Επικονιαστών» που θα συνοδεύει τις ημέρες μας του 2026, αποτελεί ύμνο για τη φύση του νησιού της Λέσβου. Ταυτόχρονα, αποτελεί εγκώμιο για τους νησιώτες που με φιλικές πρακτικές διαχείρισης διατήρησαν έως τις μέρες μας μια μοναδική ποικιλότητα εντόμων, κυρίως αγριομελισσών.

Θεοδώρα Πετανίδου

Ομ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

Με ιδιαίτερη χαρά τα μέλη του ΔΣ του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων σας παρουσιάζει το σχολικό ημερολόγιο του 2026, αφιερωμένο στους πολύτιμους συμμάχους της ζωής στον πλανήτη μας: **Τους Επικοινωνιαστές**. Σε μια εποχή όπου η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί ευθύνη όλων μας, θελήσαμε το φετινό ημερολόγιο να αποτελέσει μια ευκαιρία μάθησης, ευαισθητοποίησης και έμπνευσης.

Τα παιδιά του σχολείου μας, με την αστείρευτη φαντασία και δημιουργικότητα τους, ζωγράφισαν μέλισσες, πεταλούδες και άλλα πλάσματα που συμβάλουν καθημερινά – συχνά αθόρυβα – στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την παραγωγή της τροφής μας.

Κάθε σελίδα του ημερολογίου κουβαλά έναν μικρό θησαυρό: τη ματιά των παιδιών προς τη φύση και την αγνότητα της καλλιτεχνικής τους έκφρασης.

Η δημιουργία αυτού του ημερολογίου έγινε με τη σημαντική επιστημονική υποστήριξη του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Τμήμα Γεωγραφίας και του Εργαστηρίου Βιογεωγραφίας & Οικολογίας, που βοήθησαν τα παιδιά να γνωρίσουν σε βάθος τον ρόλο των επικοινωνιαστών και τη σημασία προστασίας τους.

Τους ευχαριστούμε θερμά για τη συνεργασία, την καθοδήγηση και το πάθος που μετέδωσαν στην εκπαιδευτική κοινότητα.

Τέλος να ευχαριστήσουμε θερμά την εικαστικό του σχολείου μας κ. Κική Κομνηνού που βοήθησε σημαντικά στη δράση αυτή με τους μικρούς ζωγράφους.

Ευχόμαστε το ημερολόγιο αυτό να συνοδεύσει όμορφα τη σχολική χρονιά, να εμπνεύσει μικρούς και μεγάλους και να μας υπενθυμίζει καθημερινά ότι η φροντίδα της φύσης ξεκινά από τη γνώση και την αγάπη.

Με εκτίμηση,

Τα μέλη του Δ.Σ. του συλλόγου

Ημερολόγιο 2026

Copyright: Σύλλογος Γονέων & Κηδεμόνων 9^{ου} Δημ. Σχολείου Μυτιλήνης
Διοικητικό Συμβούλιο:

Πρόεδρος: **Κυριακή Γυρέλλη**, Αντιπρόεδρος: **Μαρία Κοντηβέη**, Ταμίας: **Ελευθερία Κονδούλου**, Γραμματέας: **Αλεξάνδρα Βεργαδή**, Έφορος: **Ευαγγελία Τζικούκου**, Μέλη: **Μανώλης Θαλασσέλλης**, **Νίκος Σίμος**, **Αφροδίτη Τσαγκαράκη**, **Χριστίνα Παπούκα**

Επιμέλεια: **Χριστίνα Παπούκα**, **Ευαγγελία Τζικούκου**

Σελιδοποίηση – Εκτύπωση: Reprographics - **Αντωνία Σάββα**

Επίσης, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους επαγγελματίες του νησιού μας, οι οποίοι με την άμεση ανταπόκριση τους, τη στήριξη και την ευγενική τους χορηγία συνέβαλαν καθοριστικά στην έκδοση του ημερολογίου μας. Τους ευχαριστούμε και τους παραθέτουμε:

Γεωγνωσία
Καιτά στη γη και η γνώση!

Θαλασσέλλης Εμμανουήλ
ΓΕΩΠΟΝΟΣ Τ.Ε. Μ.Sc.

Ακρωτήρι Μυτιλήνης
22510 27990, 6974347864
info@geognosia.gr
www.geognosia.gr

ΑΣΒΕΣΤΑΣ Α.Ε.
48700
ΚΤΕΟ
ΚΑΡΑ ΤΕΠΕ

Με **2 γραμμές**
ελέγχου **Ι.Χ.**

(πλησίον **LIDL**)
22510 **48700**

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΚΤΕΟ ΣΤΟ ΝΗΣΙ
www.ikteomitilinis.gr - E-mail: ikteomitilinis@gmail.com

PATERELLIS
MEDICAL SHOP

ΕΡΜΟΥ 33 ΜΥΤΙΛΗΝΗ
(στην αρχή της αγοράς)
Τηλ.: 22510-25825
Κιν.: 6979482857
(Φωτεινή)
Κιν.: 6976148500
(Πέτρος)

ΟΞΥΓΟΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ
ΟΡΘΟΠΕΔΙΚΑ

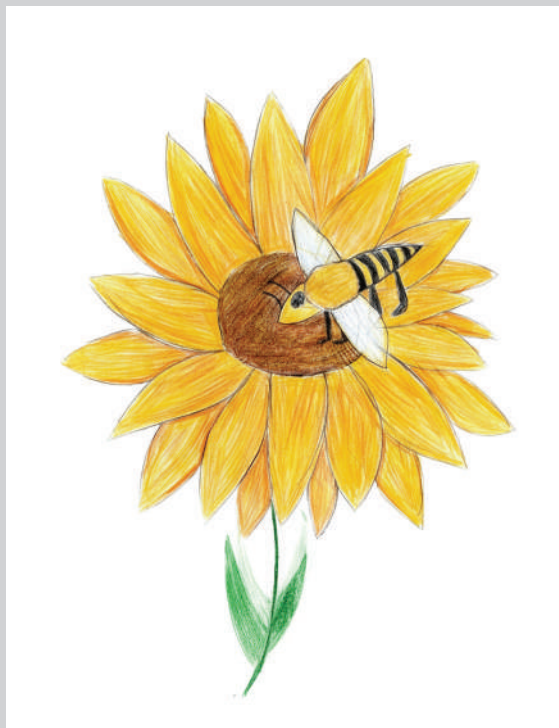
ΠΑΤΕΡΕΛΛΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ & ΣΙΑ
email : paterellhs@hotmail.com

Nails Garden
6907375029

Apis mellifera, η κοινή ή μελιτοφόρος μέλισσα...

Το μέλι παράγεται από ένα ξεχωριστό είδος μέλισσας, την **κοινή μέλισσα**, ένα από τα λίγα είδη μελισσών που έχουν κοινωνική οργάνωση: ζει σε αποικίες, όπου τα άτομα έχουν διακριτό ρόλο (βασίλισσα, κηφήνες, εργάτριες), με τις εργάτριες να εκτελούν όλες τις εξωτερικές και εσωτερικές εργασίες, αναλαμβάνοντας επίσης την φροντίδα των προνυμφών έως την ενηλικίωσή τους. Αν και κάποτε ζούσαν στη φύση σε αυτόνομες κοινότητες, σήμερα οι μελιτοφόρες μέλισσες ζουν σε κυψέλες που διαχειρίζεται ο άνθρωπος.

...και οι αγριομέλισσες

Κίτρινες, πορτοκαλί, καφέ ή μαύρες, μικρές ή μεγάλες, πολύ χνουδωτές ή λίγο τριχωτές, οι **αγριομέλισσες** πηγαиноέρχονται ασταμάτητα ανάμεσα στα λουλούδια ρουφώντας νέκταρ και μαζεύοντας γύρη, με το οποίο αποκλειστικά τρέφονται οι ίδιες και οι προνύμφες τους. Οι περισσότερες ζουν μοναχικά, φωλιάζοντας και γεννώντας τα αυγά τους σε τρύπες, τις οποίες είτε σκάβουν στο έδαφος είτε διανοίγουν σε ξύλα και κοτσάνια φυτών. Από τα αυγά, ένα σε κάθε κελί της φωλιάς, γεννιούνται οι προνύμφες που τελικά μεταμορφώνονται σε τέλεια έντομα. Όλες οι αγριομέλισσες ζουν αυτόνομα, ανεξάρτητα από τον άνθρωπο. Καμιά δεν παράγει μέλι. Ανήκουν σε έξι οικογένειες που θα γνωρίσουμε τους επόμενους μήνες.

Ιανουάριος

ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟ	ΚΥΡΙΑΚΗ
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Μέλισσες: οικογένεια Andrenidae

Οι κοντόγλωσσες και λιγότερο φανταχτερές Ανδρενίδες, αν και σχετικά μικρόσωμες, είναι από τις πλέον εργατικές μέλισσες. Όλες τους φωλιάζουν στο έδαφος, από το οποίο προβάλλουν πολύ νωρίς την άνοιξη, αρχίζοντας δουλειά σε πληθώρα ανθέων, πολύ συχνά σε μαργαρίτες, άνθη αβαθή και εύκολα στο χειρισμό. Επίσης, αποτελούν πολύτιμους επικονιαστές για αρκετές από τις ορχιδέες της άνοιξης.

Μάρτιος

ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟ	ΚΥΡΙΑΚΗ
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Μέλισσες: οικογένεια Megachilidae

Όπως δηλώνει το όνομά τους, οι Μεγαχειλίδες έχουν μακριά γλώσσα, με την οποία χειρίζονται άνθη βαθιά, με νέκταρ δύσκολα προσβάσιμο. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των εντόμων αυτών είναι η σκούπα, μια σειρά από σκληρές τρίχες στην κοιλιά των θηλυκών, που σαν βούρτσα μαζεύει τη γύρη από τα άνθη που επισκέπτονται. Είναι δραστήριες αργά την άνοιξη προς το καλοκαίρι, φωλιάζοντας σε κοιλότητες τοίχων, φυτών, π.χ. καλάμια, αλλά και σε κελύφη σαλιγκαριών.

Μάιος

ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟ	ΚΥΡΙΑΚΗ
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Οι νυχτοπεταλούδες

Αν και η χώρα μας πιθανολογείται να φιλοξενεί τουλάχιστον 3000 νυχτοπεταλούδες, κάποιες από αυτές μεταναστευτικές, γνωρίζουμε πολύ λίγα για αυτές. Το σίγουρο πάντως είναι ότι οι νυχτοπεταλούδες είναι πολύ πιο συστηματικοί επικοινωνιαστές από ό,τι οι ημερόβιες πεταλούδες. Μάλιστα, κάποια φυτά νυχτερινής άνθησης, όπως η κάπαρη, εξαρτώνται από αυτές. Στις νυχτοπεταλούδες ανήκει και ο ημερόβιος χαμπαραλόγος, που όπως όλες οι νυχτοπεταλούδες διαθέτει τεράστια προβοσκίδα την οποία ξετυλίγει για να ρουφήξει το νέκταρ, κρυμμένο σε πολύ βαθιά άνθη.

Ιούλιος

ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟ	ΚΥΡΙΑΚΗ
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Οι μελισσόμυγες ή Βομβυλίδες και οι Νεμεστρινίδες

Η οικογένεια των μελισσομυγών ή βομβυλίδων περιλαμβάνει μύγες παρασιτικές κατά το προνυμφικό τους στάδιο που, όπως οι κούκοι, αποθέτουν τα αυγά τους σε ξένες φωλιές, κυρίως μελισσών. Άλλωστε, κάποιες από αυτές (π.χ. είδη του γένους *Bombylius*) προσομοιάζουν με μέλισσες, ως προς το πλούσιο τρίχωμα και τη μακριά τους προβοσκίδα. Αποτελούν, πάντως, αφοσιωμένους ανθικούς επισκέπτες και εξαιρετικούς επικονιαστές λουλουδιών κατά το τέλος της άνοιξης και κατά το θερμό και ξηρό καλοκαίρι.

Οι Νεμεστρινίδες μοιράζονται με τις εξαδέλφες τους μελισσόμυγες παρόμοια χαρακτηριστικά και συμπεριφορές επικονίασης, με χαρακτηριστικό εκπρόσωπο τη *Fallenia fasciata*, ένα παρασιτοειδές έντομο που αποτελεί και φανατικό επισκέπτη ανθέων.

Αύγουστος

ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟ	ΚΥΡΙΑΚΗ
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Οι ανθόμυγες ή Συρφίδες

Θα τις μπέρδευε κανείς με τις σφήκες, αφού αρκετές από αυτές φέρουν σχήματα και χρώματα όπως οι σφήκες. Όμως είναι μύγες, δίπτερα, που φέρουν ένα ζευγάρι φτερών και όχι δύο όπως οι σφήκες. Ως τέλεια έντομα, οι ανθόμυγες, είναι φανατικοί επισκέπτες στα άνθη, αποτελώντας τη δεύτερη σε σημαντικότητα ομάδα εντόμων επικοινωνιστών μετά τις μέλισσες. Και αυτό σε αντίθεση με τα προνυμφικά τους στάδια, κατά τα οποία καταναλώνουν είτε άλλα έντομα, είτε βολβούς, είτε σάπιο υλικό, όπως ξύλο και οργανικά απόβλητα.

Νοέμβριος

ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟ	ΚΥΡΙΑΚΗ
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Μέλισσες: οικογένεια Melittidae

Οι Μελιτιτίδες, η μικρότερη σε αριθμό ειδών οικογένεια μελισσών, είναι όλες εδαφόβιες. Έχοντας μικρή διάρκεια ζωής, τα τέλεια έντομα επισκέπτονται γενικώς μικρό αριθμό ανθοφόρων ειδών. Ιδιαίτερα εντυπωσιακό είναι το γένος *Dasyroda* (δασύποδη), με ιδιαίτερα τριχωτά τα πίσω πόδια, τα οποία κάποια είδη χρησιμοποιούν για να συλλέγουν φυτικά έλαια.

Ζωγραφιές: Μαθητές του 9^{ου} Δημοτικού Σχολείου Μυτιλήνης,
 με βάση φωτογραφίες των Jelle Devalez, Θεοδώρας Πετανίδου, Σάββα Ζαφειρίου
 Ιδέα και κείμενα: Θεοδώρα Πετανίδου
 Υπεύθυνη εικαστικός: Κική Κορνηνού
 Επιμελητεία: Χριστίνα Παπούκα

Επιστημονικό υλικό αντλήθηκε από τα έργα: TETTRIs (<https://tettris.eu/the-project/>), LIFE4POLLINATORS

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 2027

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	ΙΟΥΛΙΟΣ	ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	ΑΠΡΙΛΙΟΣ	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	ΜΑΙΟΣ	ΜΑΡΤΙΟΣ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	ΙΟΥΝΙΟΣ
Δ Τ Τ Π Π Σ Κ	Δ Τ Τ Π Π Σ Κ	Δ Τ Τ Π Π Σ Κ	Δ Τ Τ Π Π Σ Κ	Δ Τ Τ Π Π Σ Κ	Δ Τ Τ Π Π Σ Κ	Δ Τ Τ Π Π Σ Κ	Δ Τ Τ Π Π Σ Κ	Δ Τ Τ Π Π Σ Κ	Δ Τ Τ Π Π Σ Κ	Δ Τ Τ Π Π Σ Κ	Δ Τ Τ Π Π Σ Κ
1 2 3	1 2 3 4	1 2 3	1 2 3 4	1 2 3 4 5 6 7	1	1 2 3 4 5 6 7	1 2	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5 6
4 5 6 7 8 9 10	5 6 7 8 9 10 11	4 5 6 7 8 9 10	5 6 7 8 9 10 11	8 9 10 11 12 13 14	8	8 9 10 11 12 13 14	3 4 5 6 7 8 9	8 9 10 11 12 13 14	6 7 8 9 10 11 12	6 7 8 9 10 11 12	7 8 9 10 11 12 13
11 12 13 14 15 16 17	12 13 14 15 16 17 18	11 12 13 14 15 16 17	12 13 14 15 16 17 18	15 16 17 18 19 20 21	9 10 11 12 13 14 15	15 16 17 18 19 20 21	10 11 12 13 14 15 16	15 16 17 18 19 20 21	13 14 15 16 17 18 19	13 14 15 16 17 18 19	14 15 16 17 18 19 20
18 19 20 21 22 23 24	19 20 21 22 23 24 25	18 19 20 21 22 23 24	19 20 21 22 23 24 25	22 23 24 25 26 27 28	16 17 18 19 20 21 22	22 23 24 25 26 27 28	17 18 19 20 21 22 23	22 23 24 25 26 27 28	20 21 22 23 24 25 26	20 21 22 23 24 25 26	21 22 23 24 25 26 27
25 26 27 28 29 30 31	26 27 28 29 30 31	25 26 27 28 29 30 31	26 27 28 29 30	30 31	23 24 25 26 27 28 29	29 30	24 25 26 27 28 29 30 31	24 25 26 27 28 29 30 31	27 28 29 30	27 28 29 30 31	28 29 30